

3. METHODEN VOOR HET VANGEN VAN MEERKOETEN.

Benodigdheden.

Voor het vangen van meerkoeten met de hierna beschreven vangmethoden, is een motorboot onontbeerlijk. Het beste voldoet een houten roeiboot met een buitenboordmotor van ongeveer 3 pk. Een te grote boot verliest te veel aan wendbaarheid, met het gevolg dat de resultaten aanmerkelijk slechter zijn.

Voor het vangen 's nachts is het aan te bevelen dat de boot aan de buitenzijde zwart gemaakt wordt, waardoor de boot minder opvalt. Bovendien is assistentie van een vriend of andere ringer nodig. Slechts na langdurige ervaring kan men 's avonds alleen vangen.

Het is nodig een schijnwerper te gebruiken tijdens het vangen; hiervoor kan men een zeer sterke zaklantaarn gebruiken, b.v. een Dynalite met een lamp van 9 Volt. Deze zaklantaarn is echter duur in het gebruik, omdat men na ongeveer drie uur schijnen de zes batterijen moet ververset. Het licht is dan te zwak en te geel van kleur om er goede resultaten mee te boeken. Het beste kan men een 12-Volts accu gebruiken met een autoschijnwerper of, nog beter een halogeenlamp. Men hoeft dan alleen op gezette tijden de accu met een gelijkrichter op te laden. Een jodium-kwarts lamp geeft nog weer meer licht dan een autoschijnwerper of halogeenlamp, maar is zeer duur in aanschaf en bovendien zeer kwetsbaar. Omdat de schijnwerper meestal in de hand gehouden wordt, dient deze op een handvat gemonteerd te zijn.

Voor het vangen gebruikt men een schepnet, zoals dat

door sportvissers gebruikt wordt. Bij de aanschaf hiervan, dient men erop te letten dat het net vrij diep is, opdat gevangen vogels niet de kans krijgen uit het net te klimmen.

Als bewaarkooi kan men het beste een ruime houten kooi gebruiken, die klem staat tussen de boorden van de boot. Men kan de bodem van de boot als bodem van de kooi gebruiken. In de grote kooi kan men dan nog een kleine kooi inbouwen (met bodem) voor kleine vogels.

Vangterrein.

Als vangterrein fungeerde een gedeelte van de Westeinderplassen bij Aalsmeer, waar de meerkoet talrijk voorkomt. De totale oppervlakte van het vangterrein bedraagt 124.2 ha, waarvan 49.2 ha. water. Het terrein is een afwisseling van riet-, biezenveldjes, moerasbossen en teeltakkers, doorkruist door honderden smalle en brede sloten, die bijna alle zeer goed bevaardbaar zijn, en die grotendeels een houten beschoeiing langs de oevers hebben.

Vangtechniek.

Het vangen van meerkoeten kan in vijf groepen onderverdeeld worden:

- a. het vangen van broedende vogels overdag
- b. het vangen van broedende vogels 's nachts
- c. het vangen van nestjongen overdag (eventueel ook niet broedende oude vogels)
- d. het vangen van nestjongen 's nachts
- e. het vangen van zwemmende volgroeide vogels 's nachts.

a. Meerkoeten broeden over het algemeen zeer vast en kunnen dan ook vaak tot op zeer korte afstand benaderd worden. Indien men nesten met eieren weet, waarop de oude vogels reeds enige tijd broeden, dan kan men proberen de broedende vogel van het nest te pakken. Voorwaarde is, dat het nest met de boot gemakkelijk te bereiken is. Men zal zich afvragen of de meerkoeten, nadat ze gepakt zijn, niet onmiddellijk het nest in de steek laten. Omdat ik niet wist hoe ze hierop zouden reageren, heb ik deze proef bij een paar nesten genomen. Het bleek al gauw dat elk individu verschillend op zijn gevangenneming reageerde. Schuwe exemplaren vluchtten, nadat ze losgelaten werden, onmiddellijk een eind weg,

andere bleven pal naast het nest zwemmen en verkeerden in de grootste staat van opwinding, maar geen enkel exemplaar liet het nest in de steek. De meeste vogels zaten na ongeveer 15 minuten weer rustig te broeden.

Omdat bij de meerkoet zowel het mannetje als het vrouwtje broedt zijn op deze wijze beide geslachten op het nest te vangen.

Men kan de broedende vogel het beste stevig in de rug vastpakken, met de vingers om de vleugels gekneld. Daarna licht men de vogel snel van het nest. Het laatste is erg belangrijk, want meerkoeten vechten vooral met de poten en er bestaat een grote kans dat daarmee eieren uit het nest gegooid worden.

Het ringen kan het beste zittende gebeuren, door de vogel met opgevouwen vleugels en met de kop naar beneden tussen de benen geklemd te houden.

Men heeft dan beide handen vrij om de poten vast te houden en om te ringen.

Het verdient aanbeveling zowel bij oude vogels als bij nestjongen de ronde ring ovaal te knijpen.

Na het ringen zet men de vogel in het water. Op het nest zetten heeft geen zin, want daar blijft hij toch niet op zitten, zolang de boot van de ringer nog naast het nest ligt. Bovendien bestaat er de kans dat hij in zijn paniek eieren uit het nest gooit. Na het in het water zetten ordent men eventueel het nest en verdwijnt zo snel mogelijk.

Natuurlijk heeft deze vangwijze niet altijd succes; vaak verlaten broedende vogels op tijd het nest.

Het kan ook gebeuren dat de broedende vogel in dreighouding boven de eieren gaat staan en dat hij naar de hand van de ringer pikt. Het is dan moeilijk om hem in één keer "klemvast" te pakken.

Het vangen van een broedende vogel, door een schepnet over het nest te gooien moet sterk worden ontraden. Men kan op deze manier de vogel wel vangen, maar hij zal onder het net erg spartelen. Beschadiging aan nest en eieren zijn meestal het gevolg.

- b. Voor het vangen van broedende vogels in de avond of nacht geldt nagenoeg dezelfde werkwijze. Alleen verblindt men de broedende vogel met de schijnwerper, zodat de kans dat hij het nest vroegtijdig verlaat aanmerkelijk kleiner is dan

overdag.

Het richten van de schijnwerper kan het beste geschieden door de man, die tevens de buitenboordmotor bedient; de tweede man heeft dan beide handen vrij en kan de broedende vogel van het nest pakken. Alleen als men handig genoeg is om motor en lamp zodanig te bedienen dat men nog een hand vrij heeft, kan men ook 's nachts alleen broedende vogels vangen.

Zowel overdag als 's nachts dient men het nest in een zeer rustig tempo te naderen, waarbij men zo weinig mogelijk met het gas manoeuvreert, opdat het geluid van de motor gelijk in sterkte blijft. Het plotseling laten razen van de motor, door vol gas te geven, doet de vogels schrikken.

- c. Het vangen van nestjongen overdag is vrij moeilijk. Het slagen hiervan hangt af van de snelheid en wendbaarheid van de boot. Het verdient aanbeveling om ook hierbij met twee man te werken.

Men vangt de jonge koeten het gemakkelijkst als ze nog niet te groot zijn, maar toch groot genoeg voor het dragen van de ring. De leeftijd bedraagt dan drie à vier weken.

Ziet men in een sloot een koetenfamilie zwemmen dan vaart men er rustig op af. De jonge koeten zwemmen dan meestal snel naar de kant van de sloot. Bestaat de oever uit een houten beschoeiing, wat in mijn vangterrein vaak voorkomt, dan hebben zij weinig gelegenheid zich te verbergen. Door de boot naar de kant te sturen worden zij min of meer ingesloten, zodat de tweede man met het net kan proberen een jong uit het water te scheppen. Soms duikt deze echter op het allerlaatste moment onder water.

Bij helder water ziet men het jong dan meestal van de schoeiing naar het midden van de sloot duiken. Men steekt het schepnet dan loodrecht in het water en houdt het vlak voor het jong stil. In de meeste gevallen zwemt het zonder meer in het net, waarna men de buit boven water kan halen.

Bij een oeverkant met riet of overhangende takken hebben de jongen meer kans zich te verbergen, zodat het vangen hier moeilijker wordt. Met wat geluk kan men op deze manier 2 of 3 jongen van een broedsel vangen.

Hoewel het bij latere controles bleek dat het familieverband uitstekend gehandhaafd bleef, verdient het aanbeveling een paartje meerkoeten met jongen niet te ver

uiteen te drijven.

Met deze methode vangt men maar zelden volgroeide vogels omdat deze veel te vlug zijn.

- d. Jonge meerkoeten slapen 's nachts of in het nest waar zij geboren zijn of in slaapnesten, die meestal dicht bij het oorspronkelijke nest liggen. De oude vogel zit meestal boven de jongen en verwarmt ze.

Als men deze slaapnesten weet te vinden en men weet tevens dat de jongen groot genoeg zijn om te ringen, dan kan men proberen alle of nagenoeg alle jongen van een broedsel te vangen.

Van de leeftijd van de jongen kan men zich het beste overdag op de hoogte stellen.

Voor het vangen gaat men weer te werk, zoals beschreven onder b. Opvallend is dat als de oude vogels jongen hebben ze minder vast op het nest zitten. Bij het naderen van de boot verlaten ze het nest, maar de jongen blijven in de meeste gevallen rustig zitten. Vanzelfsprekend worden de jongen met de schijnwerper verblind. De tweede man slaat nu het schepnet, dat in dit geval rond en minstens even groot moet zijn als het nest, over de jongen heen. Vervolgens probeert hij de jongen onder het net vandaan te pakken. Het is gemakkelijk om nu de kooi in de boot te hebben waar de jongen zolang in kunnen.

Natuurlijk zullen er wel eens jongen onder het net door-glippen, maar men kan toch op deze wijze, afhankelijk van de grootte van het broedsel, in één keer vijf à zes jongen vangen.

Na het ringen zet men de jonge vogels allen tegelijk weer in het water. Op het nest zetten heeft geen zin, omdat zij dit onmiddellijk weer verlaten. Bij latere controles bleek, dat ook bij het vangen van nestjongen 's nachts het familieverband gehandhaafd bleef.

- e. Voor het vangen van zwemmende vogels 's nachts gaat men met de boot de plaatsen langs waar de meerkoeten zich ophouden. Deze plaatsen stemmen in het vroege voorjaar en in de nazomer in de meeste gevallen overeen met de broedplaats. In de herfst en winter concentreren de meeste koeten zich 's nachts op vaste plaatsen; vooral bij kleine biezenveldjes.

Bij dergelijke plaatsen kan men zeer goed vangen. Het beste kan dit gebeuren door het te vangen exemplaar te verblinden en hem met vrij langzame snelheid te naderen. Aangezien men bijna nooit vast slapende vogels aantreft, komt het veel voor dat de meerkoet wegzwemt, voordat er een kans was hem te vangen. Men moet hem dan met de boot achtervolgen, terwijl men hem onafgebroken verblindt. Vaak raakt hij daardoor in paniek en loopt dan een eind over het water. De snelheid van de boot moet dan opgevoerd worden tot hij weer is ingehaald. Dit herhaalt zich nog enkele malen, totdat de vogel blijkbaar moe wordt en dan in kringen gaat zwemmen. Men blijft hem dan achtervolgen tot het moment waarop hij half gepasseerd is en hij zich op 1 à 2 meter van de boot bevindt. In dit stadium zwemt hij meestal van de boot weg. Voordat hij dan buiten bereik is moet men hem scheppen in een richting die altijd tegenovergesteld is aan de zwemrichting van de koet (dus scheppen van kop naar staart).

Bij koeten die 's nachts in sloten zwemmen of aan de oeverkanten zitten, volgt men in principe dezelfde werkwijze. Alleen drijft men dan het te vangen ex. naar de oeverkant, waar hij dan min of meer klem komt te zitten (zie onder c.)

Het voorgaande kan niet als regel beschouwd worden. Elk te vangen ex. kan anders reageren, bv. door weg te vliegen of door onder te duiken. Door ervaring krijgt men echter de nodige handigheid, om aan de steeds verschillende situaties het hoofd te bieden.

Invloed van de weersgesteldheid op de vangresultaten.

De belangrijkste invloed op de vangresultaten heeft de maan. Bij nieuwe maan boekt men de beste resultaten; terwijl deze bij volle maan aanzienlijk minder kunnen zijn. Een en ander hangt natuurlijk ook af van het tijdstip wanneer de maan opkomt. Hoe sterker de schijnwerper is, des te beter zullen ook de resultaten bij volle maan zijn. Regen en wind hebben geen negatieve invloed op de resultaten, hoewel men bij regen natuurlijk niet zo prettig werkt. Vooral 's zomers is het prettig als het waait, omdat men dan niet zoveel last heeft van vliegen en muggen. Op stille zomeravonden (vooral na een warme dag) kunnen deze het wer-

onmogelijk maken.

Andere soorten, die meegevangen werden (zie onder) sliepen alle in riet, biezten, struiken en bomen, die langs het water staan. Zij werden met de schijnwerper verblind en konden in verreweg de meeste gevallen met de hand worden gepakt.

Van de 15 dodaarzen werd het merendeel met de hand uit het water gepakt. Enkele werden met het schepnet gevangen.

Vangresultaten van 1-1-1'66 t/m 17-12-'66.

Meerkoet :	gevangen in val	5	volgroeid	
	Vangwijze a.	8	broedvogels	
	" c.	31	pulli)	
		2	overj.)	
	" b.	29	broedvogels	
	" d.	150	pulli	
		95	overj.)	
	" e.	60	1e j.)	
		28	volgr.)	
				88.5 vanguren (nacht)
In totaal geringd		408	exempl.	
Aantal terugvangsten in 1966:		157	ex.	

Andere soorten:		Roodborst	2 ex.
Waterhoen	153 ex.	Kramsvogel	2 "
Boerenzwaluw	36 "	Braamsluiper	1 "
Dodaars	15 "	Tuinfluiter	1 "
Zanglijster	7 "	Putter	1 "
Merel	3 "	Klapekster	1 "
Keep	3 "	Koperwiek	1 "
Vink	2 "	Waterral	1 "

In 88.5 vanguren 's nachts werden totaal 591 vogels geringd, dat is een gemiddelde van 6.7 per uur.

J.Visser.